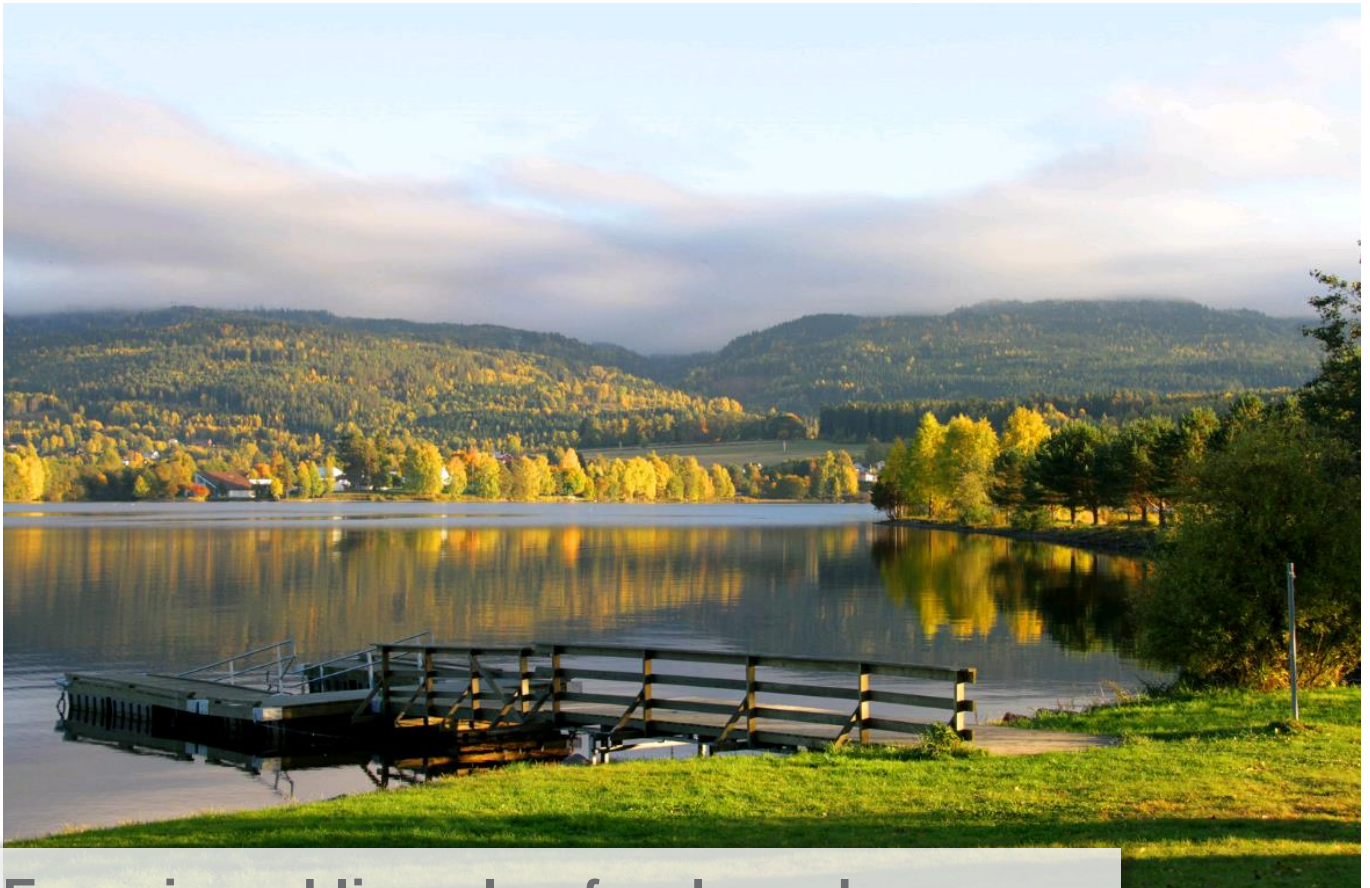

JEVNAKER
KOMMUNE

Energi- og klimaplan for Jevnaker 2018 -2022

INNHold

1.	Innledning.....	4
1.1	Planens formål.....	4
1.2	Krav til kommunal klima- energiplan	4
1.3	Jevnaker kommunes ansvar og de globale klimautfordringene	5
	1.3.1 Jevnaker kommunes ansvar	5
	1.3.2 De globale klimautfordringene.....	5
	1.3.3 Parisavtalen og Norges forpliktelser	6
1.4	Utslipp av klimagasser i Jevnaker.....	7
	1.4.1 Allerede godt i gang	7
	1.4.2 Utslippskilder i Jevnaker	8
	1.4.3 Vårt handlingsrom for å redusere utslippene.....	8
	1.4.4 Klimagassutslipp fra kommunal drift	9
1.5	Jevnaker- en klimavennlig kommune	10
	1.5.1 Kompakt lokalsamfunn	10
	1.5.2 Tradisjon for å bevare	11
	1.5.3 Aktivt landbruksmiljø	11
	1.5.4 Regional tilknytning	11
2.	Handlingsrommet innenfor kommunens ulike roller....	12
2.1	Kommunens rolle som planlegger og samfunnsutvikler.....	13
	Satsningsområde A: Arealplanlegging	13
	Satsningsområde B: Kollektivtilbud	13
2.2	Kommunens rolle som tjenesteyter og driftsorganisasjon	14
	Satsningsområde B: Innkjøpsavtaler	14
	Satsningsområde C: Transport	14
	Satsningsområde D: Kompetanseheving	14
2.3	Kommunens rolle som pådriver og kunnskapsformidler	15
	Satsningsområde A: Informasjon og holdningsskapende arbeid	15

3.	hovedmål og strategier	16
3.1	Hovedmål	16
3.2	Jevnaker kommune som planlegger og samfunnsutvikler.....	17
3.3	Jevnaker kommune som tjenesteyter og driftsorganisasjon	19
3.4	Jevnaker kommune som pådriver og kunnskapsformidler	22
4.	Oppfølging av planen.....	25
4.1	Rapportering	25
4.2	Økonomi	25
4.3	Klimaregnskap.....	25
4.4	Pådriverstilling	26
4.5	Samarbeid og nettverk.....	26

1. INNLEDNING

I *Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene* stilles krav om at alle kommuner skal utarbeide en plan for reduksjon av klimagasser og mer effektiv energibruk. *Energi- og klimaplan for Jevnaker 2018-2022* er Jevnaker kommunes andre energi- og klimaplan, og er utarbeidet med utgangspunkt i et omfattende regionalt samarbeid mellom kommunene Gran, Lunner og Jevnaker. Siden 2007 har de tre kommunene samarbeidet om ulike prosjekt og tiltak innenfor energi og klima, og siden 2011 har de hatt en felles klimapådriverstilling. *Energi- og klimaplan for Jevnaker 2018-2022* er basert på kommunens egne muligheter og utfordringer.

1.1 Planens formål

Formålet med denne planen er å øke fokus på energi og klima. I kapittel 3 presenteres planens hovedmål og strategier for at alle som bor og arbeider i Jevnaker kommune skal kunne bidra til å redusere utslipp av klimagasser og fossilt energibruk. Med klimagasser menes i denne sammenheng karbondioksid (CO₂), metan (CH₄), lystgass (N₂O) og andre gasser som bidrar til oppvarming av klimasystemet. Fossil energi er energi produsert av kull, olje og naturgass.

Planen er vedtatt politisk og skal fungere som en selvstendig kommunal temaplan og brukes som et underlag for alle beslutninger som berører energi- og klimaspørsmål.

1.2 Krav til kommunal klima- energiplan

Plan- og bygningsloven pålegger kommuner å ta klimahensyn i all planlegging. Dette gjelder både i planlegging av løsninger for energiforsyning og for areal og transport. Norges klimapolitikk er forankret gjennom klimaforlikene i 2008 og 2012, samt i Klimaloven fra 2018. I *Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene* står det at:

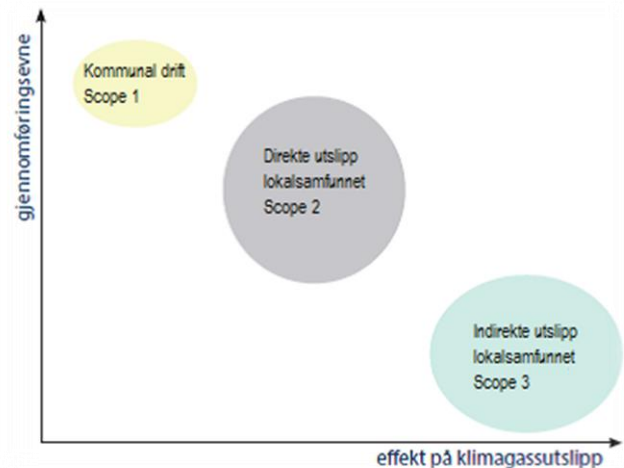
«Kommunene skal i sin kommuneplan eller i egen kommunedelplan innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i tråd med denne retningslinjen»

1.3 Jevnaker kommunes ansvar og de globale klimautfordringene

1.3.1 Jevnaker kommunes ansvar

Utslipp av klimagasser og en global temperaturøkning som følge av disse, er en av vår tids største utfordringer. For å redusere klimagassutslippene er det en forutsetning at alle er med og bidrar.

Rundt 20 % av klimagassutslippene i Norge kan knyttes til kommunale virkemidler og tiltak. I likhet med alle andre kommuner i landet må Jevnaker gi sitt bidrag for å motvirke den globale oppvarmingen. Gjennom vår rolle som planmyndighet, eiendomsbesitter, innkjøper, tjenesteleverandør og samfunnsutvikler har kommunen både et ansvar og et stort handlingsrom for å styre samfunnet mot å bli mer klimavennlig. Kommunen har stor påvirkningsevne på egen drift og forholdsvis store muligheter til å påvirke direkte utslipp (utslipp av klimagasser innenfor kommunens grenser, for eksempel utslipp knyttet til biltrafikk, håndtering av avfall og jordbruk). Indirekte utslipp (utslipp av klimagasser utenfor kommunens grenser, for eksempel elektrisitetsforbruk, forbruksvarer og mat) kan kommunen påvirke gjennom å formidle kunnskap, drive holdningsskapende arbeid og vise fram gode eksempler som motiverer til handling.

Figur 1: Sammenhengen mellom kommunens handlingsrom (gjennomføringsevne) og klimagassreduksjon. Direkte utslipp er utslipp som skjer innenfor kommunens grenser. De indirekte utslippene er utslipp som skjer andre steder, men som følge av forbruk i Jevnaker (eks. elektrisitetsforbruk, forbruksvarer, mat, etc.)

1.3.2 De globale klimautfordringene

2016 var det varmeste enkeltåret siden man startet med målinger av bakketemperatur i 1880, og globalt sett har gjennomsnittstemperaturen på jorden økt med hele en grad siden førindustriell tid. Ifølge FNs klimapanel er menneskelig påvirkning i form av økede utslipp av klimagasser den største årsaken til temperaturøkningen. De globale klimagassutslippene ser nå ut til å utvikle seg på en måte som vil føre til en temperaturøkning på ytterligere minst en grad innen utgangen av det 21 århundret. En temperaturøkning på to grader sammenlignet med førindustriell tid vil blant annet påvirke vær- og nedbørsmønstre, sammensetning av arter og arters utbredelse, økonomiske forhold, ressurstilgang og muligheter for produksjon av mat verden over.

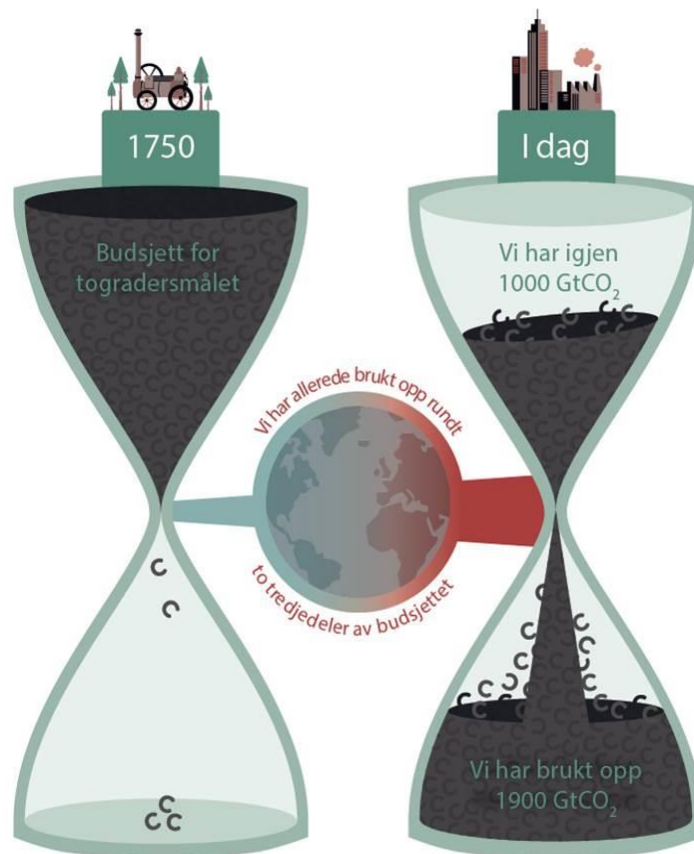
For at den gjennomsnittlige økningen i temperatur ikke skal overstige to grader, må verdens samlede utslipp av klimagasser i 2050 være 40-70 % lavere enn i 2010. I 2100 må utslippene være redusert til null eller nær null. Ifølge Miljødirektoratet må norske utslipp av klimagasser ned fra dagens nivå på 10 tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger per år til mellom et og tre tonn innen 2050.

1.3.3 Parisavtalen og Norges forpliktelser

Parisavtalen ble inngått på klimatoppmøtet i Paris i 2015 og er en internasjonal klimaavtale, underskrevet av 175 land. Gjennom å undertegne Parisavtalen har Norge forpliktet seg til å arbeide for å redusere de globale klimagassutslippene, samt å utarbeide nasjonale utslippsmål.

I kjølvannet av Parisavtalen har EU-kommisjonen varslet om nye krav til utslippene i ikke- kvotepliktig sektor. I Norge er EU-kommisjonens forslag omtalt med et foreløpig mål om å redusere ikke- kvotepliktige utslipp med 40% fra 2005 til 2030. Dette målet er også meldt inn til FN som Norges bidrag under Parisavtalen og lovfestet i Klimaloven.

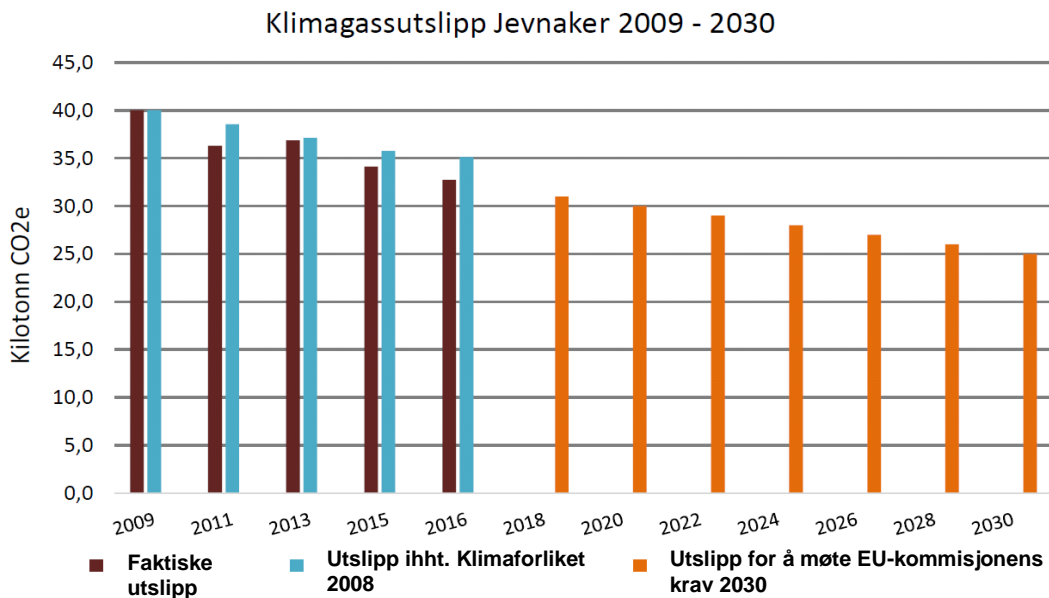

Figur 2: Karbonbudsjettet. Dersom det skal være sannsynlig å nå to-gradersmålet, må vi begrense de totale utslippene våre til 2900 milliarder tonn CO₂. Fra perioden 1861-1880 fram til 2011 slapp verden ut rundt 1900 milliarder tonn CO₂. Det betyr at vi allerede har sluppet ut nesten to tredjedeler av den totale mengden CO₂ vi kan slippe ut og samtidig overholde to-gradersmålet. (Kilde: cpsl.cam.uk, Information is Beautiful Studio, 2013/ miljøstatus.no. Miljødirektoratet)

1.4 Utslipp av klimagasser i Jevnaker

1.4.1 Allerede godt i gang

Jevnaker er en av få kommuner i Oppland som kan vise til en betydelig reduksjon i klimagassutslipp siden 2009. Faktisk er reduksjonen bedre enn det som ble satt som mål i *Klimaforliket 2008*. Dette skyldes for en stor del at det i Jevnaker har blitt gjennomført virkningsfulle tiltak innen oppvarming og i avfallssektoren. Det er imidlertid fortsatt stort potensiale for videre reduksjon i de lokale utslippene, og Jevnakersamfunnet er på god veg mot å oppfylle EU-kommisjonens mål om 40% utslippskutt i 2030 sammenlignet med 2005 (figur 3).

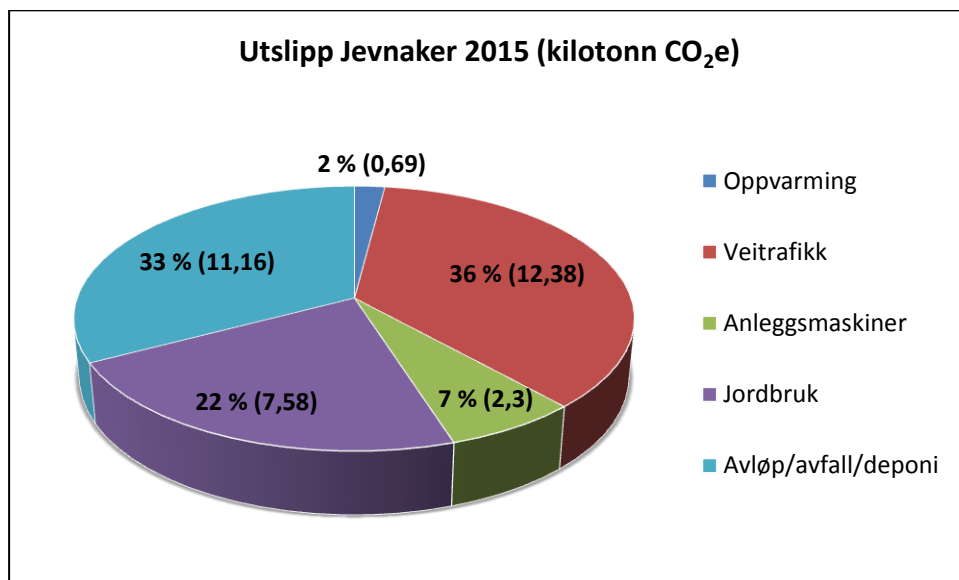

Figur 3: Historiske utslipp og utslippsscenario mot 2030 i Jevnaker kommune. Figuren viser hvordan utslippene i Jevnaker kommune har endret seg siden 2009. De faktiske utslippene kan sammenlignes med den pålagte årlige utslippsreduksjonen i henhold til klimaforliket 2008.

1.4.2 Utslippskilder i Jevnaker

I Jevnaker kommune som helhet er veitrafikk, avløp/avfall og jordbruk de største kildene til utslipp av klimagasser, men også anleggsmaskiner og oppvarming bidrar til det totale klimaregnskapet (figur 4).

Figur 4: Utslippsfordeling i Jevnaker kommune. Kilde: Asplan Viak 2015.

1.4.3 Vårt handlingsrom for å redusere utslippene

Klimagassutslippene fra veitrafikk består i all hovedsak av karbondioksid (CO₂), som dannes ved forbrenning av bensin og diesel. Med store transportsatsninger som utbygging av E16, har kommunen et begrenset handlingsrom for å påvirke trafikken gjennom Jevnaker. Korte hverdagsreiser derimot, kan vi blant annet påvirke gjennom utbygging og utvikling av tilbud i Jevnaker sentrum. Kortere avstander mellom reisemål og muligheter for å velge alternative transportløsninger er viktige tiltak for å få ned utslippene knyttet til transport.

De viktigste klimagassutslippene fra avfall er metan (CH₄) og karbondioksid (CO₂). Metan dannes når avfall pakkes så tett at det ikke kommer til luft når organisk materiale brytes ned, og karbondioksid dannes i forbindelse med forbrenning av avfall. De høye utslippstallene fra avfallssektoren i Jevnaker skyldes blant annet at Hadeland og Ringerikes Avfallsselskap (HRA) på Jevnaker mottar avfall fra flere nabokommuner på Hadeland og i Buskerud fylke. I skrivende stund er imidlertid EU i gang med å godkjenne et nytt regelverk om materialgjenvinning for husholdningsavfall og lignende på 55 % innen 2025, 60% innen 2030 og 65% innen 2035. Gjennom holdningssskapende arbeid for å minimere mengden avfall, øke graden av gjenvinning, samt gjennom å jobbe for utvidet utnyttelse av biogass, kan utslippene knyttet til avfall reduseres betydelig, samtidig som vi imøtekommer EUs krav.

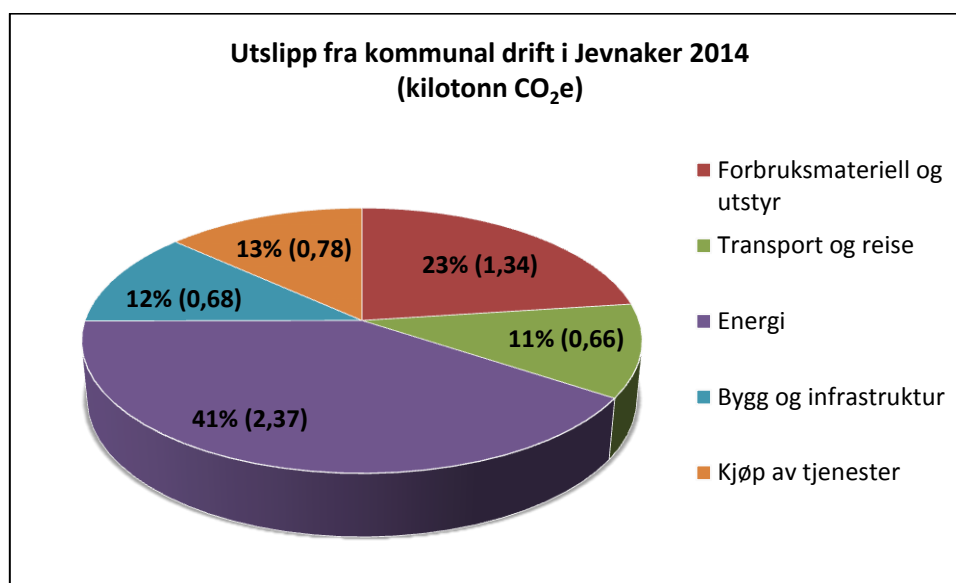
Hoved-utslippene fra landbruksnæringen er metan (CH₄) fra husdyrhold og lagring av husdyrgjødsel, og lystgass (N₂O) fra spredning av kunst- og husdyrgjødsel. Noe utslipp kommer også fra fossil energibruk, i hovedsak diesel til drift av landbruksmaskiner. For å kunne beholde et levende kulturlandskap med husdyr som en del av mangfoldet, må vi nødvendigvis akseptere noe utslipp knyttet til jordbruksnæringen. Gjennom god planlegging og forvaltning i forhold til «de grønne

næringene» kan imidlertid disse kompensere for noen av utslippene. Biomasse fra jord- og skogbruk kan for eksempel erstatte bruk av fossile ressurser, og planter knyttet til skog og jordbruk har gode muligheter for opptak og lagring av karbon.

Oppvarming av bygg i Norge dekkes til stor grad av elektrisitet produsert av klimanøytral vannkraft, og klimagassutslippene knyttet til oppvarming kommer i hovedsak fra olje- og vedfyring. I Jevnaker er ved som oppvarmingskilde svært vanlig og mange av vedovnene som brukes er gamle og oppfyller ikke dagens krav i forhold til effektiv forbrenning og partikkelutslipp (utslipp av svevestøv). Gjennom å bytte ut gamle oljefyringsanlegg og vedovner, kan vi spare energi og samtidig forbedre luftkvaliteten lokalt og bidra til å øke brannsikkerheten. Dersom vi bruker mindre energi til oppvarming, kan den frigjorte elektrisiteten erstatte bruk av fossile brensler på andre områder.

1.4.4 Klimagassutslipp fra kommunal drift

17% av klimagassutslippene i Jevnaker kommune kan knyttes til kommunal drift. Energiforbruk, for eksempel i forbindelse med drift av kommunale omsorgssentre, skoler og VA-anlegg, står i dag for nær halvparten av utslippene. Betydelige utslipp kan også knyttes til innkjøp, forbruk, infrastruktur og transport (figur 5).

Figur 5: Klimagassutslipp fra kommunal drift fordelt på kilder i Jevnaker kommune for 2014. Kilde: Asplan Viak 2015.

Gjennom å sette fokus på energibruk og stille krav til blant annet bruk av fornybare energikilder og energismarte materialer, kan vi redusere utslippene fra kommunale bygg. Fornybare energikilder kan for eksempel være solenergi, vannkraft, vindkraft og bioenergi. Energismarte materialer kan for eksempel være tre. Bruk av trevirke i bygg er stort sett mer klimavennlig enn alternative byggematerialer som stål og betong, og *Regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft* anbefaler økt bruk av tre i bygg som en viktig del av det grønne skiftet. Videre må det settes fokus på bedre avfallssortering, klimavennlig forbruk, transport og kjøp av tjenester, forbruksmateriell og utstyr innenfor kommunens egne bedrifter og enheter.

1.5 Jevnaker- en klimavennlig kommune

En lang tradisjon med fortetting av bebygde arealer, et rikt natur- og kulturlandskap og korte avstander til Hønefoss og Oslo, har gitt Jevnaker gode forutsetninger for å videreføre og utvikle en klimavennlig profil.

1.5.1 Kompakt lokalsamfunn

I Jevnaker har det lenge vært tradisjon for å bygge sentrumsnært og fortette boligarealer for å kunne ivareta verdifulle natur- og kulturområder. I dag bor ca 80 % av innbyggerne i Jevnaker sentrumsnært (innenfor en radius på 3 km fra sentrum), og Jevnaker som tettsted er det 5. største i Oppland. Et sentrert bolig- og tjenestemønster har flere positive innvirkninger på det lokale klimaregnskapet. Med korte avstander og nærhet til alle sentrumsfunksjoner reduseres behovet for bruk av bil både for innbyggere og for dem som skal yte tjenester til innbyggere. At mennesker bor i leilighetskomplekser og mindre boenheter reduserer for eksempel det totale oppvarmingsbehovet per person, og når avfallet til flere kastes på et sted trengs det mindre transport for å samle det. Sentraliserte bosettingsmønstre gjør det også enklere å innføre kollektive transportsystemer, noe som reduserer energibehovet per person for hverdagsreiser og for frakt av mat og andre varer. Med nærhet til arbeid, skole, barnehage, fritidsaktiviteter, hjemmesykepleie og andre sosiale tjenester blir det enklere å legge til rette for gang- og sykkeltrafikk.

En viktig indirekte effekt av fortettingen er at den bidrar til å bevare verdifulle områder for natur, friluftsliv og landbruk.

1.5.2 Tradisjon for å bevare

Naturen spiller en svært sentral rolle i Jevnaker-samfunnet. Kompakt bebyggelse, i kombinasjon med aktivt jord- og skogbruk, har resultert i at verdifulle naturområder har blitt bevart. Som eksempel kan nevnes Oslofeltet i øst, med Nordmarka og et i verdenssammenheng unikt kambrosilurområde med svært spesielle naturtyper og stort biologisk mangfold knyttet til disse. Ved Eggemoen i nord ligger tykke lag av hav- og breelvavsetninger som til sammen utgjør et bevaringsverdig ravinelandskap. I nord ligger også Randsfjorden, Norges fjerde største innsjø. Randsfjorden er en såkalt fjordsjø som ble dannet av isen i og etter siste istid.

Skog og andre grønne arealer kan bidra til å kompensere for en del av de «nødvendige» utslippene fra blant annet jordbruksnæringen. Skogen har gode muligheter for opptak og lagring av karbon fra luften, gjennom at trær og gress tar opp og lagrer karbonet gjennom fotosyntesen. I tillegg kan biomasse fra jord- og skogbruk erstatte bruk av fossile energikilder.

Store skogområder har også skapt grunnlaget for en lang tradisjon for trebearbeiding på Jevnaker. Treprodukter fremstilles ressurseffektivt, med lavt forbruk av fossil energi og høy andel klimanøytral bioenergi i produksjonen. Dette gjør at treindustri har svært lave klimagassutslipp. I tillegg gir trebearbeiding lave utslipp av miljøfiendtlige stoffer og har totalt sett liten negativ effekt på miljøet.

1.5.3 Aktivt landbruksmiljø

I likhet med de andre Hadeland-kommunene er et artsrikt småskala kulturlandskap oppdelt i mindre teiger typisk for Jevnaker, og produksjon av lokal mat er en tradisjon som går flere tusen år tilbake i tid. Lokal matproduksjon er en viktig forutsetning for å kunne tilby kortreiste matvarer og derigjennom minimere klimagassutslipp knyttet til transport av mat. I tillegg kan planter i jordbruket ta opp og lagre karbon fra luften gjennom fotosyntesen.

1.5.4 Regional tilknytning

Jevnaker ligger forholdsvis sentralt på Østlandet. Avstanden fra Jevnaker sentrum til Hønefoss og Oslo sentrum er henholdsvis 13 og 70 km. Særlig de korte avstandene til Oslo og flyplassen på Gardermoen er viktige faktorer bak store transportsatsinger som utbygging av nye E16 og Ringeriksbanen mellom Hønefoss og Oslo. Stadig kortere avstander mellom viktige knutepunkter gir gode forutsetninger for forbedret kollektivtilbud og tilrettelegging for alternativer til privat biltrafikk.

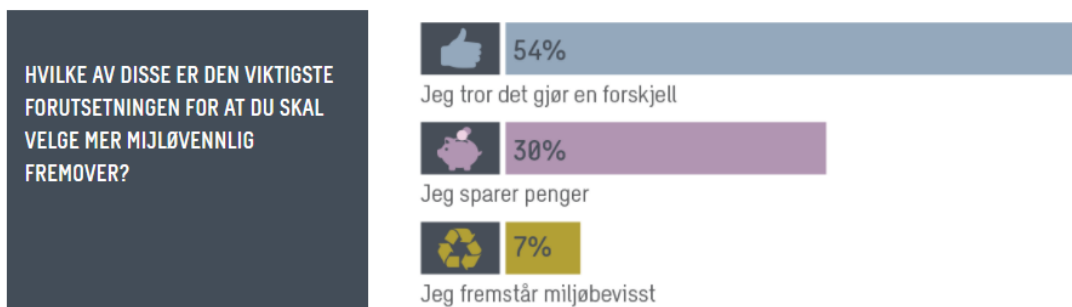

2. HANDLINGSROMMET INNENFOR KOMMUNENS ULIKE ROLLER

I dette kapitlet introduseres prioriterte satsningsområder knyttet til kommunens ulike roller. I kapittel 3 listes konkrete tiltak knyttet til hvert satsningsområde.

Energi- og klimaspørsmål berører alle kommunens oppgaver. I sin rolle som planlegger, samfunnsutvikler, tjenesteyter, driftsorganisasjon, pådriver og kunnskapsformidler, har kommunen store muligheter til å påvirke og styre samfunnet i en klimavennlig retning. Det er viktig at vi alle er med og bidrar, både til å gjøre det mulig å ta klimariktige valg og til å gjøre klimavennlig adferd til en del av vår kultur. Adferdspsykologien viser til tre faktorer som er vesentlig for å oppnå mer klimavennlig adferd:

- Det må bli lett og lav terskel for å ta klimariktige valg.
- Kunnskapsbehov om klimaeffekten av valg som tas av enkeltindivider og husholdninger.
- Klimatiltakene må gi resultater.

Kilde: Norstat-undersøkelse (2015)

2.1 Kommunens rolle som planlegger og samfunnsutvikler

Forholdene må legges til rette for at innbyggerne skal kunne ta energi- og klimariktige valg. Kommunestyret, som vedtar de kommunale planene, har et stort handlingsrom til å styre samfunnets utvikling i en klimavennlig retning.

Kommuneadministrasjonen har i rollen som tilsynsmyndighet og myndighetsutøver, ansvaret for å forvalte samfunnet med utgangspunkt i vedtatte planer og politiske og nasjonale føringer.

Satsningsområde A: Arealplanlegging

Det er allerede stort fokus på konsentrert utbygging og arealbruk i Jevnaker kommune. Det er viktig at kommunestyret er med på å beholde fokus på fortetting og utbygging av boliger og tjenester i sentrum, da dette er viktige tiltak for å redusere kommunens totale energibehov og klimagassutslipp. Samtidig bevares skog- og utmarksområder, som også har stor betydning for det totale klimaregnskapet. Et viktig ledd i fortettingsprosessen er å skape et attraktivt, klimavennlig sentrum med nærhet til skole, barnehage, butikker, helsetjenester, idrettsanlegg og andre sosiale tilbud og servicefunksjoner. Gode kollektive transportløsninger og muligheter for gang og sykkeltrafikk, må til for at innbyggere og andre skal kunne velge å la bilen stå. For å få ned utslippene knyttet til transportsektoren må det blant annet legges til rette for bruk av klimavennlige transportmidler.

Satsningsområde B: Kollektivtilbud

Flere undersøkelser viser på et stort behov for, og et utbredt ønske om, utbedret kollektivtilbud i Jevnaker. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for kollektivtilbudet i kommunen, men kommunen må være pådriver og belyse behovet for kollektive løsninger og prioritering av disse. For å få ned personbiltrafikken i Jevnaker er det en forutsetning at innbyggerne tilbys gode alternativer til personbil også der det ikke er hensiktsmessig eller mulig å gå eller sykle.

2.2 Kommunens rolle som tjenesteyter og driftsorganisasjon

Kommunen er en stor eiendomsforvalter og står som eier av blant annet samfunnshus, grunnskoler, barnehager, helseinstitusjoner, idrettsanlegg, kommunale boliger og tekniske anlegg. Det er viktig at disse lokaliseres og driftes på en måte som er minst mulig klimabelastende. Drift og vedlikehold av kommunens eiendomsmasse gir et stort handlingsrom for å redusere utslipp. Det er viktig at både eiendomsforvaltere og brukere av byggene blir involvert.

Satsningsområde A: Energieffektivisering i kommunale bygg

Jevnaker kommune utførte i 2016 og 2017 omfattende investeringer for energiøkonomisering i kommunale bygg. Avgjørende for å få full effekt av investeringene er styringen av ventilasjonsanlegg og opplæring av dem som bruker byggene. I tillegg har kommunen, gjennom samarbeid med Oplandske Bioenergi, innført biobrensel som energikilde i flere av kommunens bygg og idrettsanlegg. Det er viktig at dette arbeidet videreføres, og at vi også øker fokus på bruk av klimavennlige materialer, samtidig som eksisterende bygg driftes på en mest mulig klimavennlig måte.

Satsningsområde B: Innkjøpsavtaler

I rollen som offentlig innkjøper kan kommunen bidra til omstillingen til lavutslippssamfunnet og samtidig påvirke utviklingen av klimavennlige løsninger på markedet. Gjennom gode innkjøpskrav og kriterier skal kommunale virksomheter bidra direkte til redusert energibruk og utslipp av klimagasser ved innkjøp av produkter og tjenester. I tillegg til utslipp knyttet til selve bruken av varer og tjenester, kan ofte utslipp og energibruk i forbindelse med produksjon, transport og sluttbehandling reduseres.

Satsningsområde C: Transport

Det skal legges til rette for at ansatte i kommunen og brukere av kommunale tjenester i størst mulig utstrekning skal kunne velge å benytte seg av klimasmarte transportmidler. Tilgang til sykkel, elsykkel, elbil og ladestasjoner, samt informasjon og tilrettelegging for økt bruk av kollektive transportmidler, er helt avgjørende for å få ned klimagassutslippene knyttet til transportsektoren.

Satsningsområde D: Kompetanseheving

For å oppnå gode resultater av klima- og energisparende tiltak, er kompetanse hos de ansatte i kommunen og brukere av kommunale tjenester helt avgjørende. Det skal jobbes aktivt for økt medvirkning, involvering og informasjonsformidling om hvordan enkeltpersoner kan bidra for å nå et felles mål om at Jevnaker skal være en klimavennlig kommune. Gjennom medvirkning og kompetanseheving blant de ansatte kan kommunen gå foran og som organisasjon skape inspirasjon og oppmuntre private aktører og bedrifter til å følge etter.

2.3 Kommunens rolle som pådriver og kunnskapsformidler

Det er et mål at alle innbyggere i Jevnaker kommune skal bidra til å skape en klimavennlig kommune. Klimapådriver, administrasjonen, Landbrukskontoret og skolene har alle et viktig ansvar for å spre informasjon om hvordan den enkelte innbygger i Jevnaker kan bidra til å redusere egne klimagassutslipp.

Satsningsområde A: Informasjon og holdningsskapende arbeid

Holdningsskapende arbeid handler om å foregå med godt eksempel og samtidig oppmuntre til deltakelse og øke forståelsen for hvorfor vi skal gjøre noe på den ene eller andre måten. Kun 17% av de totale klimagassutslippene i Jevnaker kan knyttes til kommunal drift. Resten, 83%, er utslipp knyttet til næringsliv og enkeltmenneskers holdninger og levemønstre. Holdningsskapende arbeid skal fortrinnsvis fokusere på områder der kommunen, gjennom å spre informasjon, kan bidra til å skape holdninger og adferd som påvirker utslipp av klimagasser. For denne planperioden (2018-2020) vil vi i hovedsak fokusere på 4 områder:

Avfall

EU krever at minst 50 prosent av husholdningsavfall og liknende avfall blir materialgjenvunnet i 2020. Innen 2035 vil det bli stilt krav til 65% materielgjenvinning. For at Jevnaker skal nå dette målet må vi øke utsorteringsgraden av husholdningsavfall og minimere bruken av fossil og ikke-nedbrytbar plast.

Landbruk

Innenfor landbruket skal vi sammen med landbruksnæringen arbeide for å erstatte fossil energi med fornybare alternativer, øke gjenvinningen av plast, og satse på karbonlagring i jord- og skogbruk.

Transport/veitrafikk

Gjennom å involvere skolene vil vi redusere bruken av privatbil til skoleskyss og samtidig skape trygge, bilfrie soner rundt skolene.

Energieffektivisering i bygg

For å redusere energibruk og klimagassutslipp knyttet til private bygg skal vi bruke handlingsrommet i utbyggingsavtaler og utarbeide oversikter over rådgivningstjenester for klima- og energiltak. Vi skal også arbeide for økt bruk av tre i byggefasen og sette fokus på valg av energi- og klimavennlige energikilder.

3. HOVEDMÅL OG STRATEGIER

I dette kapitlet presenteres mål og konkrete tiltak knyttet til de forskjellige satsningsområdene beskrevet i kapittel 2.

3.1 Hovedmål

Jevnaker kommune skal ha en helhetlig klimavennlig samfunnsutvikling og jobbe aktivt for å nå nasjonale klimamål

Tiltakene vi gjennomfører i Jevnaker kommune skal gi reduksjon i utslipp av klimagasser og samtidig gi tydelige signaler om en mer klimavennlig samfunnsutvikling. Vi ønsker at resultatene av det vi gjør har god nok effekt og kvalitet til at det har overføringsverdi til andre kommuner og regioner, både nasjonalt og internasjonalt.

3.2 Jevnaker kommune som planlegger og samfunnsutvikler

A. Arealplanlegging

Mål: økt fokus på en klimavennlig samfunnsstruktur i planleggingsprosesser

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Stille krav gjennom reguleringsplaner og oppfordre utbyggere til å utnytte potensialet for fortetting av eksisterende boligarealer, med mål om at veksten i persontransporten skal tas med kollektivtrafikk, sykkel og gange.
- Utbedre eksisterende kommunale gang- og sykkelveger.
- Stille minimumskrav til ladepunkter for elbiler og sykkelparkering i byggeprosesser.
- Legge til rette for fremtidige løsninger for transport (kollektiv trafikk, førerløse kjøretøy, infrastruktur).
- Ivareta skog og utmark:
 - Ivareta store, sammenhengende skog- og utmarksområder
 - Begrense utbygging på skogarealer, med særlig vekt på skog med høy bonitet (produksjonsevne)

Hovedansvar:

Kommunestyret og
Plan og samfunn

Kommunestyret og
Drift og forvaltning

Kommunestyret og
Arealplanlegger

Arealplanlegger og
Drift og forvaltning

Kommunestyret og
Landbrukskontoret

B. Kollektivtilbud

Mål: forbedre kollektivtilbudet i kommunen

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Utrede behovet for utbedret kollektivtilbud i kommunen og spille inn til fylkeskommunen.
- Være pådriver for forbedret kollektivtilbud i Jevnaker gjennom dialog med Fylkesmannen og Bane Nor. Opprette en arbeidsgruppe med ansvar for en slik dialog.

Hovedansvar:

Plan og samfunn

Kommunestyret og
Plan og samfunn

3.3 Jevnaker kommune som tjenesteyter og driftsorganisasjon

A. Energieffektivisering i kommunale bygg

Mål: redusert utslipp av klimagasser fra etablering og drift av kommunale bygg

Hovedansvar:

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Alle nybygg skal vurderes bygd i tre og materialer med lavt klimaavtrykk.
- Utarbeide en oversikt over tilgjengelige rådgivningstjenester for klima- og energiltak på private og kommunale eiendommer.
- Benytte et gjennomgående system for vurdering av miljøkvaliteter for kommunale byggeprosjekter, både ved nybygg og større rehabiliteringsprosjekter (eksempel: BREEAM sertifisering).
- Bruk av fornybare energikilder skal vurderes i alle kommunens byggeprosjekter. Jordvarme og solenergi skal inkluderes i alle vurderinger.
- Vurdere etterisolering ved rehabilitering av kommunale bygg.
- Innføre fullstendig kildesortering i kommunale virksomheter innen 2022.
- Utarbeide lokal forskrift om krav til valg av klimavennlige energikilder.
- Arbeide videre med tiltak for energisparing (ENØK) i kommunale bygg.
- Utarbeide vedlikeholdsplan for kommunale bygg.
- Utvide samarbeidet med Oplandske Bioenergi, med mål om utvidet bruk av bioenergi.
- Utarbeide en sjekklister for miljøkrav til entreprenører i kommunale byggeprosjekter;
 - Ladepunkter
 - Vannbåren varme i nybygg
 - Fornybare energiløsninger
 - Klimagassregnskap/livsløpskostnader
 - Bruk av tre og andre materialer med lavt klimafotavtrykk

Drift og forvaltning
(prosjektansvarlig)

Drift og forvaltning

Drift og forvaltning
(prosjektansvarlig)

Drift og forvaltning
(prosjektansvarlig)

Drift og forvaltning
(prosjektansvarlig)

Drift og forvaltning

Drift og forvaltning

Drift og forvaltning

Drift og forvaltning

Drift og forvaltning

Drift og forvaltning

B. Innkjøpsavtaler

Mål: redusere klimagassutslippene knyttet til innkjøp og bruk av produkter og tjenester

Hovedansvar:

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Øke bruk av lokalmat i kommunale virksomheter. Ved mangel på lokalmattilbud skal norskproduserte varer prioriteres.
- Kreve beregning av klimagassutslipp ved anskaffelser over 5 millioner.
- Utarbeide sjekklister for vurdering av lave klimagassutslipp og livsløpskostnader i kravspesifikasjon eller som tildelingskriterium i alle kommunens anskaffelser for bygg- og anleggsarbeid.
- Innarbeide følgende satsingsområder i felles anskaffelsesstrategi og avtale om interkommunalt innkjøpssamarbeid for Hadelandskommunene:
 - Kortreiste innkjøp der det er hensiktsmessig
 - Grønn innkjøpsprofil og kretsløpstankegang
 - Synliggjøring av klimafotavtrykk og livsløpskostnader
- Etterspørre anleggsmaskiner med null- eller lavutslippsteknologi

Alle enheter
(innkjøpsansvarlig)

Alle enheter
(prosjektansvarlig)

Drift og forvaltning
(prosjektansvarlig)

Sentral stab og
alle enheter

Drift og forvaltning
(prosjektansvarlig)

C. Transport

Mål: legge til rette slik at ansatte i kommunen kan velge klimavennlige transportmidler

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Installere ladepunkter ved alle kommunale bygninger og arbeidsplasser som kan dokumentere et behov for det, og der det er kapasitet i elsystemet.
- Fra 2019 skal nullutslippsbiler og biogassbiler vurderes ved innkjøp av nye kommunale biler.
- Stille krav til vurdering av alternative transportløsninger og valg av det mest klimavennlige alternativet for arbeidsrelaterte reiser.
- Tilrettelegge for og øke bruk av web- og telefonmøter, streaming av seminarer etc.
- Jobbe aktivt for å erstatte fossilt drivstoff (bensin og diesel) med fornybar energi i form av biogass fra eksisterende biogassanlegg på HRA.

Hovedansvar:

Drift og forvaltning

Kommunestyret og alle enheter

Alle enheter

IKT-avdelingen

Kommunestyret og Plan og samfunn

D. Kompetanseheving

Mål: økt kompetanse hos de ansatte i kommunen og brukere av kommunale tjenester

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Oppfordre skoler og barnehager til å bruke aktører og program som bidrar til økt kompetanse innen klima, energi og bærekraftig utvikling hos barn og ungdom.
- Oppfordre ansatte i kommunen til å delta på relevante kurs, seminarer, konferanser o.l.
- Benytte kommunens kommunikasjonskanaler aktivt for å spre informasjon om klimaplanen og gi praktiske tips på hvordan enkeltpersoner kan bidra til et klimavennlig samfunn.

Hovedansvar:

Skolefaglig rådgiver

Alle enheter

Plan og samfunn

3.4 Jevnaker kommune som pådriver og kunnskapsformidler

A. Informasjon og verdiskapende arbeid

Mål: økt medvirkning fra lokalsamfunnet

Hovedansvar:

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

- Ha dedikerte ressurser til, og bruke kommunens informasjonskanaler aktivt til å spre kunnskap og informasjon om klima og energi i lokalsamfunnet.
- Gjennomføre en årlig informasjon- og holdningskampanje for ulike temaer innen energi og klima (eksempler: Grønne uker, Mobilitetsuka, Earth Hour)
- Være åpen for grasrotinitiativ (eksempler: økolandsby, Bærekraftig Liv, Transition Town, reparasjonskafé, låne- og delingsordninger).
- Dele ut en miljøpris til virksomheter eller personer som har utmerket seg positivt for miljøet.
- Spred kunnskap om Miljøfyrtårn-sertifisering og jobbe aktivt for at alle skoler og barnehager skal bli sertifisert.
- Stimulere til økt bruk av lokalmat hos lokale serveringssteder og hoteller, på lokale arrangementer og store arbeidsplasser i Jevnaker.

Avfall:

- Gi innbyggerne kunnskap og praktiske tips for å stimulere til en enda høyere utsorteringsgrad av husholdningsavfall, også glass og metall.
- Samarbeide med handelsnæringen om utfasing av handleposer av fossil og ikke-nedbrytbar plast innen 2020.

Klimapådriver

Klimapådriver

Plan og samfunn

Plan og Samfunn

Plan og samfunn

Klimapådriver

HRA

Klimapådriver

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

Landbruk:

- Informere og tilrettelegge for at landbruksnæringen erstatter fossil energi i landbruket med fornybar energi:
 - Initiere pilotprosjekt for solcelleanlegg på låvetak.
 - Konvertere fra fossil til fornybar energi til oppvarming av landbruksbygninger.
 - Stimulere til flere gårdsvarmeanlegg.

- Etablere prosjektet «Den dyktige bonden».

- Gjennomføre informasjon- og holdningstiltak for å øke gjenvinning av plast fra landbruket.

- Karbonlagring i jord og skog:
 - Gjennomføre informasjonstiltak om karbonlagring i jord
 - Arbeide for mer bruk av trevirke i bygg
 - Øke uttak av greiner og topper (GROT) som energivirke til brensel.
 - Følge opp statlig tiltak for tettere planting av skog
 - Følge opp statlig tiltak for gjødsling av skog
 - Følge opp retningslinjene for ungskogpleie jfr. forskriften, og med vekt på viltbeite.
 - Veilede skogbruksnæringa til å drive stedstilpasset skogplanting blant annet ved tilpasset treslag til boniteter og oppfordre til planting av furu og løvtrær framfor gran på råtemark.

Landbrukskontoret

Landbrukskontoret

HRA

Landbrukskontoret

Strategi-hvordan vi skal gjøre det:

Transport/veitrafikk:

- Aktivere skolene i ulike prosjekt/tiltak med fokus på å gå, sykle eller samkjøre til skolen for å redusere bruk av privatbil til skoleskys.
- Etablering av «Hjertesoner» (bilfrie soner) rundt skoler skal vurderes der det skal gjøres tiltak som påvirker den trafikale strukturen i skolenes nærområde.

Energieffektivisering i bygg:

- Bruke handlingsrommet i utbyggingsavtaler med mål om redusert energi og klimagassutslipp og bruk av tre som bygningsmateriale.
- Utarbeide en oversikt over tilgjengelige rådgivningstjenester for klima- og energitiltak på private og kommunale eiendommer.
- Oppfordre alle eiere av private næringsbygg til å avvikle fossil oljefyring.
- Informere og oppfordre eiere av private vedfyringsovner til å bytte ut gamle ovner mot nye, godkjente ildsteder.
- Arbeide for å innføre en økonomisk støtteordning (ca 4000 kroner) for huseiere som ønsker å bytte ut gamle ved- og oljefyringsanlegg.

Skolefaglig rådgiver

Kommunestyret

Plan og samfunn og
Drift og forvaltning

Drift og forvaltning

Klimapådriver

Plan og samfunn

Plan og Samfunn

4. OPPFØLGING AV PLANEN

4.1 Rapportering

Rådmannen er ansvarlig for at kommunen årlig rapporterer om status for oppfølging av energi- og klimaplanen. Rapporteringen skal inkludere vurdering av klimaeffekten på gjennomførte tiltak, fremdriftsplan for videre oppfølging av mål og tiltak, samt forklaring hvis tiltak ikke er fulgt opp. Status for oppfølging av energi- og klimaplanen skal beskrives i kommunens årsmelding og presenteres for kommunestyret sammen med det årlige klimaregnskapet.

4.2 Økonomi

Klimatiltak med økonomiske konsekvenser må innarbeides i kommunens årlige budsjett og i den langsiktige økonomiplanen. Hver kommunale enhet som er tildelt ansvar i handlingsprogrammet er ansvarlig for å vurdere kostnader for tiltakene innen sitt ansvarsområde og melde dette inn i forkant av årlige budsjettforhandlinger.

Kommunen skal holde seg oppdatert på låne- og tilskuddsordninger som er relevant for kommunens energi- og klimaarbeid og søke om midler til gjennomføring av tiltak i planen der slike muligheter foreligger. Kommunen skal bidra til å viderefremme informasjon om låne- og tilskuddsordninger som er relevante for eksterne aktører og initiativ.

4.3 Klimaregnskap

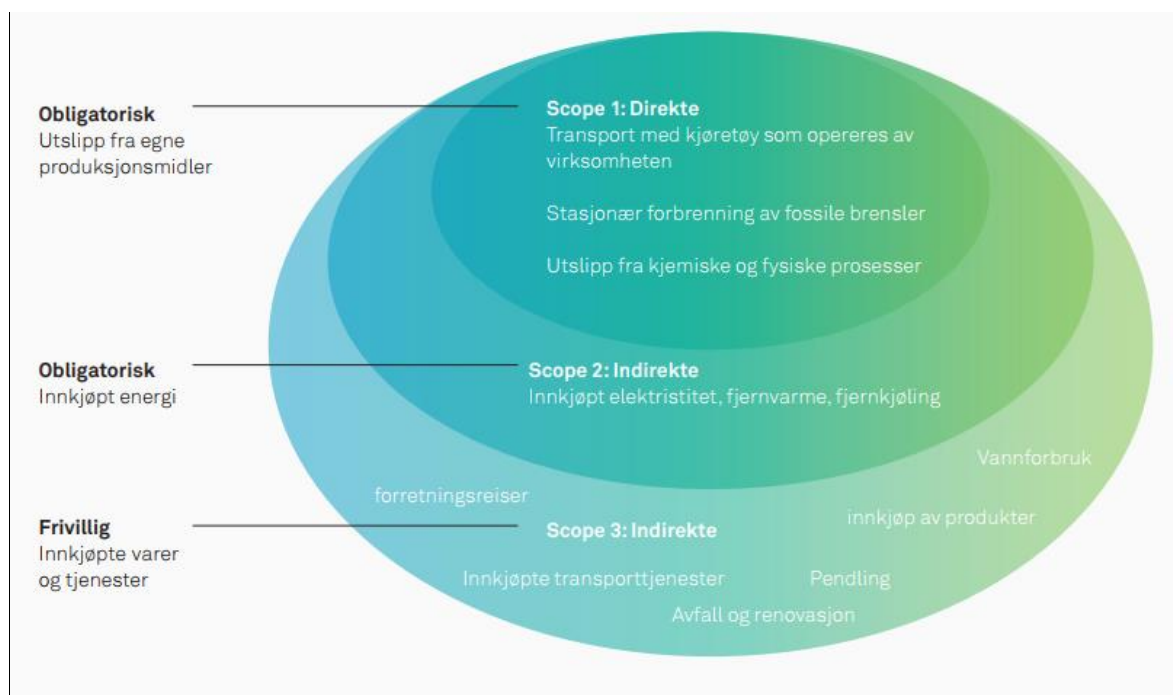
Klimaregnskapet inkluderer både direkte klimagassutslipp (forbrenning av drivstoff og fyringsolje) og indirekte klimagassutslipp fra produksjonen av innkjøpte varer og tjenester. **Summen av alle disse utslippene kalles organisasjonens klimafotavtrykk.**

I løpet av planperioden (2018-2022) skal Jevnaker kommune utarbeide et klimaregnskap for egen virksomhet. Et kommunalt klimaregnskap vil gi en oversikt over kommunens samlede utslipp av klimagasser, både som virksomhet og som geografisk enhet. Med egen virksomhet menes utelukkende kommunens tjenesteproduksjon. Klimagassutslipp fra industri, husholdninger og andre offentlige tjenester er ikke inkludert. Regnskapet er basert på innrapporterte forbrukstall for alle sektorer¹, satt opp i henhold til Greenhouse Gas Protocol Initiative (GHG-protokollen), som er en internasjonal standard for beregning av klimagassutslipp.

Et klimaregnskap er et viktig verktøy i arbeidet med å identifisere konkrete tiltak for å redusere energiforbruk og klimagassutslipp. Denne årlige rapporten gjør kommunen i stand til å måle nøkkeltall, se utviklingstrekk og dermed evaluere seg selv over tid.

¹ Mye av informasjonen er mulig å innhente fra KOSTRA-systemet til SSB.

Metodikken for klimaregnskap baserer seg på tre nivåer (scope) av utslipp. Kilde: Klimapartnere Agder/GHG-protokollen

4.4 Pådriverstilling

Jevnaker, Gran og Lunner kommune har siden 2009 samarbeidet om en felles klimapådriverstilling som jobber med energi, klima og bærekraftig samfunnsutvikling. Klimapådriverstillingen er et sentralt verktøy for oppfølgingen av energi- og klimaplanene i de tre Hadelandskommunene.

Klimapådrivers oppgave er å være en pådriver og yte bistand til kommunenes klima- og energiarbeid, samt å initiere og koordinere samarbeid på tvers av kommunegrensene. Videre skal klimapådriver drive kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid i lokalsamfunnet og motivere lokale aktører til å bidra til bærekraftig samfunnsutvikling.²

4.5 Samarbeid og nettverk

Jevnaker kommune skal samarbeide med statlige og regionale organer og organisasjoner, private organisasjoner og institusjoner og lokalsamfunnet om klimahensyn i planleggingen. Det følger av plan- og bygningsloven³. Kommunen skal aktivt opprette dialog og søke samarbeid med lokale, regionale og nasjonale aktører som anses som viktige for å oppnå energi- og klimaplanens mål og tiltak. Flere av tiltakene i planen kan kun oppnås gjennom samarbeid med andre aktører.

Kommunen skal delta aktivt i relevante nettverk og bidra til erfaringsutveksling og utforskning av samarbeidsmuligheter i slike nettverk.⁴ Det legges særlig vekt på å etablere god dialog og samarbeid med fylkesmannen, fylkeskommunen og andre kommuner.

² Prosjektplan for klimapådriver 2016-2019: <http://regionhadeland.no/regionradet/prosjekter/klimapadriver>

³ Plan- og bygningsloven § 3-1, 2. ledd.

⁴ Per i dag deltar kommunen i to ulike klimanettverk med andre kommuner og fylkeskommuner.